

ДЕРЖЛІСАГЕНТСТВО
ДЕРЖАВНЕ СПЕЦІАЛІЗОВАНЕ ГОСПОДАРСЬКЕ
ПІДПРИЄМСТВО «ЛІСИ УКРАЇНИ»
ФІЛІЯ «ЛІСОВИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЦЕНТР»
ДП «ЛІСИ УКРАЇНИ»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор філії

Сергій ІРКЛІЄНКО

«30» Березня 2026 р.

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
професійного навчання (підвищення кваліфікації)
начальника надлісництва, помічника начальника надлісництва

Термін навчання – 45 годин/1,5 ЄКТС
Форма навчання – очна або дистанційна,
з або без відриву від виробництва.

Розробники:

Віталій РОМАНЕНКО – начальник
відділу навчання та розвитку
персоналу філії «Лісовий
навчальний центр» ДП «Ліси
України», PhD

Микола САВУЩИК – методист
філії «Лісовий навчальний центр»
ДП «Ліси України», к. с.-г. н.

СХВАЛЕНО на засіданні Педагогічної ради
філії «Лісовий навчальний центр» ДП «Ліси України»
протокол № 2 від «30» Березня 2026 р.

Боярка – 2026

Рецензенти:

МАРЧУК Ю. М. – завідувач кафедри ботаніки, дендрології та лісової селекції Національного університету біоресурсів і природокористування України Міністерства освіти і науки України, *доктор економічних наук, доцент, академік лісівничої академії наук України;*

Ковалевський С. Б. – професор кафедри ботаніки, дендрології та лісової селекції Національного університету біоресурсів і природокористування України Міністерства освіти і науки України, *доктор сільськогосподарських наук.*

РЕЦЕНЗІЯ

на Освітню програму професійного навчання (підвищення кваліфікації) начальників надлісництв, помічників начальників надлісництв

розроблену філією «Лісовий навчальний центр» ДП «Ліси України»

Освітня програма підвищення кваліфікації начальника надлісництва та помічника начальника надлісництва є комплексним навчальним продуктом, спрямованим на підвищення ефективності управління лісовим та мисливським господарством на рівні надлісництва.

Аналіз змісту свідчить про те, що програма розроблена з урахуванням сучасних вимог до професійної діяльності керівників середньої ланки. Вона враховує як нормативно-правову складову, так і практичні аспекти організації виробництва, що є важливим для забезпечення результативності управлінських рішень.

Суттєвою перевагою освітньої програми є її орієнтація на формування прикладних компетентностей. Значна увага приділяється питанням організації та проведення рубок, відтворення лісів, охорони і захисту лісових насаджень, а також ведення мисливського господарства. Окремий акцент зроблено на заходах із попередження та ліквідації лісових пожеж, що є надзвичайно актуальним в умовах сучасних кліматичних змін та підвищених ризиків.

Програма також враховує необхідність впровадження інноваційних підходів у галузі. Використання геоінформаційних систем, сучасних технологій управління лісовими ресурсами, а також ознайомлення з європейськими стандартами ведення лісового господарства свідчать про її спрямованість на інтеграцію в міжнародний професійний простір.

Важливим аспектом є включення до змісту навчання питань управління, лідерства та комунікації. Це дозволяє розглядати програму не лише як інструмент підвищення фахових знань, а й як засіб розвитку управлінських компетентностей, необхідних для ефективної роботи з персоналом та організації діяльності підрозділу.

Результати навчання сформульовані чітко та структуровано. Вони охоплюють як теоретичні знання, так і практичні вміння, необхідні для виконання посадових обов'язків. Зокрема, передбачено формування навичок управління виробничими процесами, планування лісогосподарських заходів, контролю за дотриманням вимог безпеки, а також застосування сучасних методів ведення господарства.

Організація навчального процесу є гнучкою та адаптованою до потреб слухачів. Поєднання дистанційного та очного форматів навчання дозволяє ефективно використовувати час без відриву від виробництва, а практична підготовка забезпечує закріплення отриманих знань.

Система контролю знань є логічно побудованою та включає як вхідне тестування, так і підсумкове оцінювання. Це дозволяє не лише визначити

початковий рівень підготовки слухачів, але й оцінити ефективність навчального процесу.

Разом з тим, з метою подальшого вдосконалення програми доцільно розглянути можливість розширення практичної складової, зокрема шляхом впровадження кейс-методів або моделювання управлінських ситуацій.

У цілому освітня програма є сучасною, практично орієнтованою та такою, що відповідає потребам лісогосподарської галузі, та може бути рекомендована до впровадження в освітній процес

*Рецензент завідувач кафедри ботаніки, дендрології та лісової селекції
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
доктор економічних наук, доцент, академік лісівничої академії наук України,
Юрій МАРЧУК*

26.03.16

(дата)

РЕЦЕНЗІЯ

на **Освітню програму професійного навчання
(підвищення кваліфікації) начальників надлісництв,
помічників начальників надлісництв**
розроблену філією «Лісовий навчальний центр» ДП «Ліси України»

Подана на рецензування освітня програма підвищення кваліфікації начальників надлісництв та помічників начальників надлісництв є актуальною та своєчасною, оскільки спрямована на професійний розвиток керівного складу у сфері лісового та мисливського господарства України в умовах сучасних викликів та трансформацій галузі.

У пояснювальній записці чітко визначено цільову аудиторію програми, яка охоплює фахівців, відповідальних за організацію, планування та безпосереднє ведення лісогосподарського виробництва. Обґрунтовано їх ключову роль у забезпеченні ефективного функціонування надлісництв, дотриманні вимог законодавства, впровадженні сучасних підходів до ведення лісового та мисливського господарства.

Мета освітньої програми сформульована коректно та відображає комплексний підхід до підвищення кваліфікації слухачів. Вона передбачає не лише оновлення теоретичних знань, але й розвиток практичних умінь, управлінських компетентностей, здатності до прийняття обґрунтованих рішень у професійній діяльності. Особливо важливим є акцент на питаннях сталого розвитку, ефективного використання лісових ресурсів, дотримання екологічних стандартів та впровадження принципів наближеного до природи лісівництва.

Завдання освітньої програми конкретизують мету та спрямовані на формування системного бачення управління надлісництвом. Вони охоплюють удосконалення знань нормативно-правової бази, розвиток навичок організації виробничих процесів, управління персоналом, контролю за дотриманням вимог безпеки та екологічних стандартів.

Структура освітньої програми є логічною, послідовною та збалансованою. Поділ на модулі та теми дозволяє системно охопити ключові аспекти професійної діяльності. Тематичне наповнення програми відповідає сучасним потребам галузі та включає питання лісового законодавства, організації лісогосподарських заходів, охорони і захисту лісів, ведення мисливського господарства, планування рубок, а також впровадження новітніх технологій.

Важливою перевагою програми є поєднання теоретичної та практичної підготовки. Використання сучасних інформаційних технологій, зокрема геоінформаційних систем управління лісовими ресурсами, сприяє підвищенню якості навчання та формуванню актуальних професійних навичок. Передбачене самостійне опрацювання матеріалу дозволяє слухачам поглибити знання та адаптувати навчальний процес до індивідуальних потреб.

Результати навчання, представлені у вигляді переліку знань і вмінь, є чітко структурованими та відповідають посадовим обов'язкам слухачів. Вони орієнтовані на практичне застосування у професійній діяльності, що підвищує ефективність програми.

Організація освітнього процесу є гнучкою та сучасною. Поєднання дистанційної та очної форм навчання, можливість навчання без відриву від виробництва, а також варіативність розподілу навчального часу забезпечують доступність та зручність для слухачів.

Система оцінювання знань включає вхідне тестування та підсумковий контроль, що дозволяє визначити рівень підготовки слухачів, відстежити динаміку навчання та об'єктивно оцінити результати засвоєння матеріалу.

У цілому освітня програма підвищення кваліфікації начальників надлісництв та помічників начальників надлісництв є змістовною, методично обґрунтованою, практично спрямованою та відповідає сучасним вимогам розвитку лісової галузі. Програма може бути рекомендована до впровадження в освітній процес філії «Лісовий навчальний центр» державного спеціалізованого господарського підприємства «Ліси України».

*Рецензент професор кафедри ботаніки, дендрології та лісової селекції
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
доктор сільськогосподарських наук, професор Сергій КОВАЛЕВСЬКИЙ*

26.03.2026р.
(дата)

(підпис)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до освітньої програми підвищення кваліфікації начальника надлісництва, помічника начальника надлісництва

Освітня програма та навчальний план освітньої програми розраховані на начальників надлісництв і їх помічників, які за посадовими обов'язками несуть відповідальність за організацію та забезпечення ведення лісового та мисливського господарства у відповідності до національних та міжнародних стандартів системи ведення лісового господарства в Україні. Начальники надлісництва і помічники начальника надлісництва безпосередньо приймають участь у плануванні, організації і веденні лісогосподарського виробництва і відповідають за стан таких робіт на рівні надлісництва.

Метою освітньої програми є: ознайомлення з новими методами управління лісовим і мисливським господарством, ефективним використанням лісових ресурсів, поглиблення знань з лісового законодавства, методичних, нормативних та інших керівних документів з питань ведення лісового господарства, охорони й захисту лісу, сучасних засобів і способів боротьби з лісовими пожежами, охорони праці, організації виробництва, праці й управління, розуміння сталого розвитку лісового господарства, комунікації та лідерства для подальшого самостійного вдосконалення професійної кваліфікації, необхідної для обґрунтованих самостійних рішень.

Завдання освітньої програми – вивчення, вдосконалення та набуття необхідних знань, навичок, компетентностей які використовуються під час трудової діяльності начальника надлісництва і помічника начальника надлісництва, формування структурованої системи управління підпорядкованим надлісництвом та підлеглими, дотримуючись норм та правил відповідних нормативно-правових актів та покладених обов'язків.

Освітня програма складається з 5 модулів та 20 тем. Методика навчання базується на використанні сучасних інформаційних технологій, геоінформаційних систем управління лісовими ресурсами, вивченні основних законодавчих актів у сфері лісового та мисливського господарства, прогресивних технологій відтворення лісів та використання лісових ресурсів, теоретичних і практичних засад наближеного до природи лісівництва, розуміння вимог європейських стандартів до лісового господарства та впливу євроінтеграційних процесів на національне лісове законодавство, застосуванні екологічних процесів для формування біологічно стійких та високопродуктивних лісових біоценозів.

За результатами опанування освітньої програми слухач повинен знати:

- нормативно-правові акти, що регулюють порядок організації охорони лісів від лісопорушень, охорони і захисту лісів від пожеж, шкідників і хвороб;
- основи лісового та земельного законодавства;
- права та обов'язки посадових осіб у сфері антикорупційного законодавства;
- основи управління виробничими процесами;

- порядок використання лісових ресурсів, що віднесені до природозаповідного фонду України;
- способи та методи відтворення лісів;
- основні вимоги до впровадження наближеного до природи лісівництва в Україні;
- заходи щодо організації ведення мисливського господарства;
- планування і проведення рубок;
- вимоги безпеки під час проведення основних лісogосподарських заходів.

Уміти:

- організувати проведення комплексу заходів щодо нагляду, попередження та боротьби з хворобами та шкідниками лісів;
- управляти виробничими процесам на рівні надлісництва;
- впроваджувати основні вимоги наближеного до природи лісівництва в підпорядкованих лісництвах;
- використовувати сучасні підходи до відтворення лісів;
- застосовувати різні алгоритми вибору методів, способів та технологій відтворення лісів;
- управляти проведенням комплексу заходів щодо охорони і захисту мисливського фонду;
- організувати планування і проведення рубок в підпорядкованих лісових масивах;
- контролювати дотримання вимог безпеки під час проведення лісogосподарських заходів;
- управляти плануванням і проведенням профілактичних заходів щодо охорони лісів від пожеж;
- застосовувати стратегічні та тактичні прийоми під час гасіння лісових пожеж.

Термін навчання – 45 академічних годин, з них 28 годин приділено теоретичній підготовці в он-лайн форматі без відриву від виробництва (частина тем передбачена до самостійного опрацювання слухачами відповідно до списку літератури), 8 годин практичній підготовці¹ з відривом від виробництва. Перевірка знань розрахована на 2 години. Розподіл модулів та тем має орієнтовний характер, послідовність і кількість годин за модулями та темами може змінюватись в межах визначеного часу передбаченого освітньою програмою.

Перед початком навчання слухачі проходять вхідне тестування (вхідний контроль знань), яке проводиться з метою визначення початкового рівня підготовки, оцінювання наявних знань та компетентностей, а також для адаптації змісту освітньої програми до потреб слухачів.

Форма навчання – очна або дистанційна, з або без відриву від виробництва.

¹ За умови закінчення воєнного стану та виконання заходів безпеки слухачами під час практичних занять. До закінчення воєнного стану, заняття проводяться в он-лайн форматі.

Навчання за програмою завершується підсумковим контролем знань (тести, виконання практичних завдань тощо). Після успішного проходження контролю знань філія «Лісовий навчальний центр» ДП «Ліси України» видає слухачу сертифікат встановленого зразка.

КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАЧАЛЬНИКА НАДЛІСНИЦТВА, ПОМІЧНИКА НАЧАЛЬНИКА НАДЛІСНИЦТВА

Повинен знати: закони, постанови, укази, розпорядження, накази, нормативні та інші керівні документи, що визначають напрямки розвитку галузі і стосуються роботи надлісництва, лісове, трудове і природоохоронне законодавство; сучасні основи ведення лісового господарства, охорони й захисту лісу; засади створення і вирощування лісових культур та захисних насаджень; засоби і способи боротьби з лісовими пожежами; правила зберігання, носіння і застосування спеціальних засобів та зброї в порядку, встановленому законодавством; основи економіки, організації виробництва, праці й управління; чинні положення з оплати праці та матеріального заохочення, пільги і компенсації, встановлені для працівників лісового господарства.

Завдання та обов'язки:

- здійснює контроль за виконанням вимог нормативно-правових актів, нормативних документів з питань охорони праці, екологічної, пожежної безпеки, цивільного захисту тощо, виробничих та нормативних документів;
- здійснює поточне керівництво та управління діяльністю надлісництва;
- забезпечує достовірне та якісне оформлення первинних документів щодо здійснення господарських операцій в межах надлісництва;
- відповідає за проведення профілактичних протипожежних заходів оперативне виявлення лісових пожеж, їх гасіння та облік, проведення комплексу заходів, спрямованих на збереження лісів від незаконних рубок та інших порушень лісового та мисливського законодавства, а також запобігання адміністративним правопорушенням у сфері лісового та мисливського господарства;
- забезпечує дотримання вимог лісового законодавства та законодавства про охорону навколишнього природного середовища, дотримання вимог національних та міжнародних стандартів системи ведення лісового господарства для України (FSC[®], PEFC);
- організовує здійснення систематичного спостереження за станом лісів, своєчасне виявлення осередків шкідників і хвороб лісу, профілактику виникнення таких осередків, їх локалізацію і ліквідацію;
- контролює виконання вимог нормативно-правових актів, нормативних документів з питань охорони праці, екологічної, пожежної безпеки, цивільного захисту тощо, виробничих та інших інструкцій, інших нормативних документів.
- організовує і контролює заходи щодо ведення мисливського господарства, охорони і відтворення диких звірів і птахів (біотехнічні заходи), боротьби з браконьерством;
- забезпечує ефективне використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, впровадження прогресивних технологій в лісовому господарстві.

Кваліфікаційні вимоги. Повна вища освіта відповідного напрямку підготовки (бакалавр, магістр). Стаж роботи за професіями керівників нижчого рівня не менше 5 років.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
підвищення кваліфікації начальника надлісництва, помічника
начальника надлісництва

Освітньо-кваліфікаційний рівень – спеціаліст, магістр

Кількість годин/кредитів ЄКТС – 45 / 1,5 ЄКТС

Форма підсумкового контролю – підсумкове тестування

№ п/п	Найменування модулів та тем	Всього годин	у т. ч.			
			лекції	ПЗ	СРС	КЗ
1	2	3	4	5	6	7
Загальна складова						
1	Модуль 1. Управління лісами на засадах сталого розвитку.	3	3			
1.1	Вплив євроінтеграційних процесів на національне лісове законодавство	1	1			
1.2	Лісова політика. Концепція та складові сталого розвитку лісового господарства.	2	2			
	Модуль 2 Основи правознавства	4	4			
2.1	Лісове та земельне законодавство України. Адміністративна та кримінальна відповідальність за лісопорушення. Повноваження державної лісової охорони.	2	2			
2.2	Антикорупційне законодавство.	2	2			
Функціональна складова						
	Модуль 3 Управління виробництвом	5	5			
3.1	Управління конфліктами та підвищення ефективності в сучасних умовах. Комунікація та лідерство	2	2			
3.2	Основи теорії і практики управління. Принципи, методи, функції Поточне планування діяльності підприємства	2	2			
3.3	Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства.	1	1			
Галузева складова						
	Модуль 4. Організація ведення лісового та мисливського господарства	26	12	8*	6	
4.1	Сертифікація лісів за міжнародними стандартами	1			1	
4.2	Наближене до природи лісівництво: критерії та перспективи впровадження в Україні. Рубки переформування. <i>Ознайомлення з досвідом проведення лісівничих заходів і рубок в надлісництвах.*</i>	4		4*		
4.3	Вдосконалення лісотранспортної мережі як фактор підвищення ефективності лісгосподарського виробництва та екологізації лісокористування.	2	2			

1	2	3	4	5	6	7
4.4	Шляхи підвищення та удосконалення відтворення лісів в Україні. <i>Ознайомлення з досвідом відтворення лісів, сучасними технологіями лісового насінництва і вирощування садивного матеріалу в надлісництвах.*</i>	4		4*		
4.5	Перспективні технології та устаткування для лісосічних робіт. Лісопромислова логістика	2	2			
4.6	Національні та галузеві нормативні документи при прийманні і відпуску лісоматеріалів круглих. Класифікація матеріалів круглих. Методи обміру та обліку лісоматеріалів.	4	3		1	
4.7	Особливості використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України	1			1	
4.8	Заходи з організації ведення мисливського господарства. Боротьба з браконьерством.	2	2			
4.9	Захист лісу від шкідників та хвороб. Заходи з поліпшення санітарного стану лісів.	2			2	
4.10	Технологічні аспекти впровадження наближеного до природи лісівництва.	2	1		1	
4.11	Організація та технології проведення рубок головного користування, рубок формування та оздоровлення лісів.	2	2			
5	Модуль 5 Охорона праці та пожежна безпека	5	4		1	
5.1	Вимоги безпеки при виконанні лісогосподарських робіт. Карта технологічного процесу	2	2			
5.2	Охорона лісів від пожеж. Гасіння пожеж: стратегія, тактика. Автоматизована система «Пожежі». Вимоги безпеки під час гасіння лісових пожеж.	3	2		1	
6	Контроль знань	2				2
6.1	Підсумкове тестування	2				2
	Всього за програмою	45	28	8*	7	2

* За умови закінчення воєнного стану та виконання заходів безпеки слухачами під час практичних занять. До закінчення воєнного стану, заняття проводяться в он-лайн форматі.

ПРОГРАМА КУРСУ

Загальна складова

Модуль 1 Управління лісами на засадах сталого розвитку.

Тема 1.1 Вплив євроінтеграційних процесів на національне лісове законодавство.

Українське лісове законодавство. Ефективне управління лісами, збереження біорізноманіття в умовах глобальної зміни клімату, протидія процесам знеліснення і деградації лісів, незаконній вирубці. Вимоги до сталого управління лісами. Лісова стратегія Євросоюзу.

Тема 1.2 Лісова політика. Концепція та складові сталого розвитку лісового господарства.

Основи та принципи лісової політики. Лісова політика в контексті світових тенденцій у сфері економічного розвитку і збереження довкілля. Інструменти лісової політики України. Державне регулювання та управління у сфері лісових відносин. Економічні та екологічні аспекти лісової політики. Повноваження органів законодавчої та виконавчої влади у сфері лісових відносин. Сутність сталого розвитку. Концепція управління лісами на засадах сталого розвитку. Принципи функціонування лісових екосистем. Міжнародні ініціативи з питань захисту лісів Європи та їх вплив на формування концепції управління лісами на засадах сталого розвитку. Принципи управління лісами на засадах сталого розвитку. Державна стратегія управління лісами України до 2035 року

Модуль 2 Основи правознавства

Тема 2.1 Лісове та земельне законодавство України. Адміністративна та кримінальна відповідальність за лісопорушення. Повноваження державної лісової охорони

Законодавчі акти, що регулюють земельні та лісові відносини. Основні положення Земельного та Лісового кодексів України. Власність на землю та ліси. Порядок надання земель та лісів у користування. Перехід прав на землю та ліси. Порядок зміни цільового призначення, вилучення та надання у користування різних за цільовим використанням земель. Плата за використання земель. Державне управління та державний контроль у сфері використання земель та лісів. Відповідальність за порушення вимог лісового та земельного законодавства України. Нормативно-правова база щодо адміністративної та кримінальної відповідальності за лісопорушення. Повноваження державної лісової охорони.

Тема 2.2 Антикорупційне законодавство України

Права та обов'язки, керівника, посадових осіб усіх рівнів, працівників. Заборонені корупційні практики. Відповідальне лідерство, ділова репутація та добросовісність. Норми професійної етики. Правовий статус Уповноваженого.

Функціональна складова

Модуль 3. Управління виробництвом

Тема 3.1 Управління конфліктами та підвищення ефективності в сучасних умовах, комунікація та лідерство.

Управління, прогнозування, попередження, регулювання та вирішення конфлікту. Лідерство, мотивація команди, управлінські техніки. Навички управління та лідерства у контексті лісового господарства.

Тема 3.2 Основи теорії і практики управління. Принципи, методи, функції. Поточне планування діяльності підприємства .

Місія і стратегічні цілі підприємства. Сутність управління, сфери і типи управління. Принципи управління як об'єктивні правила управлінської поведінки. Планування соціального і економічного розвитку підприємства. Оперативне планування діяльності виробничих підрозділів підприємства. Методи управління виробництвом. Функції управління та їх взаємозв'язок з методами. Мотивація персоналу.

Тема 3.3 Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства.

Оцінка ефективності використання активів, доходів, витрат та результатів діяльності підприємства за звітний період. Виявлення факторів, які позитивно або негативно впливають на фінансові результати. Основні показники, які характеризують фінансово-господарський стан підприємств. Порядок їх розрахунку за даними фінансової та податкової звітності. Критерії оцінки ефективності управління підприємствами. Складові фінансового аналізу діяльності підприємства. Фінансовий план державних підприємств на звітний період та пояснювальна записка до нього.

Галузева складова

Модуль 4. Організація ведення лісового та мисливського господарства

Тема 4.1 Сертифікація лісів за міжнародними стандартами

Складові частини моніторингу та сертифікації лісів. Сучасні схеми сертифікації лісів. Принципи сертифікації лісів за схемою FSC®. Порядок проведення сертифікації лісів за схемою FSC®. Взаємодія із зацікавленими сторонами в системі лісової сертифікації. Особливості сертифікації лісів за схемою PEFC. Види і порядок проведення сертифікації лісів за схемою PEFC. Цінності довкілля у стандартах лісової сертифікації.

Тема 4.2 Наближене до природи лісівництво: критерії та перспективи впровадження в Україні. Рубки переформування

Наближене до природи лісівництво: теоретичні і практичні засади. Законодавчі документи впровадження НПЛ. Принципи, методи і способи НПЛ. Основні принципи проведення рубок переформування лісових насаджень на засадах НПЛ. Лісовпорядкування лісів на засадах наближеного до природи лісівництва. Рубки переформування в похідних насадженнях.

Тема 4.3 Вдосконалення лісотранспортної мережі як фактор підвищення ефективності лісгосподарського виробництва та екологізації лісокористування.

Розвиток мережі лісових автодоріг як основи для екологізації лісокористування. Застосування сучасних систем лісових машин і технологічних процесів на засадах природозбереження. Організація і технологія заготівлі деревини, впровадження нових природозберігаючих лісозаготівельних технологій та нової природозберігаючої високопродуктивної технології забезпечення надійного лісовідновлення на зрубках.

Тема 4.4 Шляхи підвищення та удосконалення відтворення лісів в Україні

Головні цілі, основні об'єкти та загальні положення концепції відтворення лісів на еколого-лісівничих засадах. Основні вимоги до методів і способів адаптаційного підходу до відтворення лісів. Зонування території України за потенційною успішністю природного насінневого поновлення лісотвірних порід. Еколого-лісівнича класифікація ділянок та алгоритм заліснення окремих категорій площ лісовідтворювального фонду. Вимоги до проведення головних рубок та підготовки зрубів до заліснення. Заходи сприяння появі природного поновлення: види, умови застосування, особливості проведення та їх ефективність. Основні принципи створення і вирощування лісових культур. Вимоги до початкової гущини та розміщення садивних місць у лісових культурах.

Тема 4.5 Перспективні технології та устаткування для лісосічних робіт. Лісопромислова логістика

Класифікація звалювальних машин за технологічним призначенням. Режими роботи технологічного обладнання багатоопераційних машин. Принципи та методи управління об'ємами виробництва, перевезення, запасів сировинних ресурсів і запасів готової продукції. Планування раціональних маршрутів перевезення та поставок сировини та готової продукції, а також виявлення матеріальних, трудових та фінансових втрат на шляху ланцюга постачання відповідних ресурсів.

Тема 4.6 Національні та галузеві нормативні документи при прийманні і відпуску лісоматеріалів круглих Класифікація матеріалів круглих. Методи обміру та обліку лісоматеріалів.

Законодавча база. Загальні засади стандартизації. Характеристичні ознаки деревини та способи їх вимірювання і обліку. Класифікація та облік лісоматеріалів круглих. Методи обліку лісоматеріалів. Встановлення якості лісоматеріалів, в тому числі деревини дров'яної. Ланцюжок постачання деревини та його роль на ринку лісопродукції.

Тема 4.7 Особливості використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України

Правові основи організації, охорони, ефективного використання природно-заповідного фонду України. Класифікація територій та об'єктів природно-заповідного фонду України. Форми власності на території та об'єкти природно-заповідного фонду. Правові засади функціонування територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Дозвіл на спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-

заповідного фонду місцевого значення. Ліміти на використання природних ресурсів.

Види рекреаційної діяльності у межах територій та об'єктів ПЗФ. Обов'язки суб'єктів рекреаційної діяльності в межах територій та об'єктів ПЗФ.

Тема 4.8 Заходи з організації ведення мисливського господарства. Боротьба з браконьєрством.

Державне регулювання у галузі мисливського господарства та полювання. Особливості користування мисливськими угіддями. Контроль за полюванням та веденням мисливського господарства. Боротьба з браконьєрством. Відповідальність за порушення законодавства. Правила особистої безпеки під час проведення полювання.

Тема 4.9 Захист лісу від шкідників та хвороб. Заходи з поліпшення санітарного стану лісів. Призначення санітарних рубок з урахуванням категорії стану дерев.

Санітарні правила в лісах України. Види, обсяги, строки, місце та особливості здійснення заходів з поліпшення санітарного стану лісів. Погодження переліку заходів з поліпшення санітарного стану лісів. Санітарні вимоги до проведення рубок та використання лісових ресурсів. Профілактика виникнення та поширення осередків шкідників і хвороб лісу та боротьба з ними. Збудники хвороб насіння, садивного матеріалу, лісових культур: виявлення, нагляд, профілактика та заходи боротьби з ними. Небезпечні шкідливі види комах лісових розсадників і лісових культур та заходи з регулювання чисельності їх популяцій.

Тема 4.10 Технологічні аспекти впровадження наближеного до природи лісівництва.

Технологічні схеми розробки лісосік з використанням на трелюванні деревини мобільних канатних установок та інших способів трелювання. Забезпечення відповідною лісозаготівельною технікою та системою машин, наявність апробованих природозберігаючих технологій проведення лісосічних робіт при веденні наближеного до природи лісівництва.

Тема 4.11 Організація та технології проведення рубок головного користування, рубок формування та оздоровлення лісів

Способи рубок головного користування. Вимоги до лісівничої і економічної ефективності рубок. Види і характеристики рубок формування та оздоровлення лісів. Лісівниче, економічне і екологічне значення цих рубок, порядок їх планування, організація і технологія проведення.

Модуль 5 Охорона праці та пожежна безпека

Тема 5.1 Вимоги безпеки при проведенні лісогосподарських робіт. Карта технологічного процесу.

Вимоги щодо безпечного виконання лісокультурних робіт. Вимоги щодо безпечного виконання лісосічних робіт. Виконання лісосічних операцій у гірських умовах з дотриманням вимог безпеки. Вимоги безпеки під час виконання вантажно-розвантажувальних робіт, технологічного процесу

розроблення лісосіки, технологічного процесу на лісокультурні роботи, технологічного процесу трелювання деревини.

Тема 5.2 Охорона лісів від пожеж. Гасіння пожеж: стратегія, тактика. Автоматизована система «Пожежі». Вимоги безпеки під час гасіння лісових пожеж.

Нормативно-правові акти (НПА) щодо організації охорони лісів від пожеж. Базова термінологія. Структура лісопожежних формувань. Природна пожежна небезпека лісу. Гасіння пожеж (стадії гасіння, стратегія, тактика та методи гасіння). Небезпеки пов'язані із забрудненням лісів вибухонебезпечними предметами. Вимоги безпеки під час гасіння лісових пожеж. Законодавчі акти з охорони лісів від пожеж. Система охорони і захисту лісового та природно-заповідного фонду від пожеж, механізми її функціонування, повноваження центральних і місцевих органів влади та лісокористувачів. Відповідальність за забезпечення пожежної безпеки та контроль за її організацією. Комплекс протипожежних заходів щодо збереження, охорони та захисту лісів від пожеж. Повноваження державної лісової охорони, обласних та Київської міськдержадміністрацій, районних державних адміністрацій, сільських, селищних та міських рад щодо охорони і захисту лісів. Попередження, виявлення та гасіння пожеж. Основні принципи користування автоматизованою системою «Пожежі». Вимоги до користування, заповнення та передачі інформації про виникнення, гасіння та ліквідацію пожеж.

Література

1. FSC® національний стандарт системи ведення лісового господарства для України. – 2019. – 141 с.
2. Балабух В. О. Прогнозування пожежної небезпеки за умовами погоди в Україні: недоліки та перспективи розвитку [Електронний ресурс]. Українське метеорологічне та гідрологічне товариство: веб-сайт. URL: <http://umhs.org.ua/?p=364>
3. Бондар І. Ю. Управління витратами виробництва та собівартістю продукції: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2015. 231 с.
4. Ведмідь М. М. Похідні і малоцінні деревостани та їх реконструкція у дібровах Лівобережної України. – Харків, 2014. – 258 с.
5. Ворон В. П., Коваль І. М., Сидоренко С. Г., Мельник Є. Є., Ткач О. М., Борисенко В. Г., Тимошук І. В., Бологов О. Ю. Пірогенна трансформація сосняків України. – Харків: Планета-Прінт, 2021. – 286 с.
6. Гордієнко М. І., Гордієнко Н. М. Лісівничі властивості деревних рослин. Київ, 2005. 816 с.
7. Гордієнко М. І., Ковальчук В. О., Петренко С. П. Відновлення насаджень сосни звичайної на Півночі Київського Полісся. Київ ; Житомир : Волинь, Рута, 2006. 158 с.
8. Гриб В. М., Грушанський О. А., Магура Б. О., Сендонін С. Є. Основи лісоексплуатації : навч. посіб. Ч. II. Лісозаготівельні машини та знаряддя. Київ : НУБіП України, 2021. 288 с.
9. Гулик І. Т., Гільперт В. В. Безпека та гігієна праці в мисливському господарстві. К.: 2019, - 253 с.
10. Дейнека А. М. Лісове господарство: еколого-економічні засади розвитку. Київ: Знання, 2009. 264 с.
11. Державна стратегія управління лісами України до 2035 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1777-р [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-2021-%D1%80> (дата звернення: 02.01.2026).
12. Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-ХІІ [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 02.01.2026).
13. Заріцька С. А., Мельниченко Л. І. Методи "батого" та "пряника" на підприємстві: навчальне видання. Боярка, 2020. 59 с.
14. Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 № 2768-ІІІ [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/2768-14> (дата звернення: 02.01.2026).
15. Зібцев С. В., Лакида П. І., Миронюк В. В. та ін. Інтегрована система охорони лісів від пожеж: монографія. Київ: Наукова столиця, ФОП Шмидко Т.С., 2018. 350 с.
16. Зібцев С. В., Сошенський О. М., Гуменюк В. В. Пожежі нового типу: 9 уроків, які потрібно вивчити після пожеж 2020 року. Лісовий і мисливський журнал. – 2020, Вип. 6. – С. 18–22.

17. Карпук А. І. Економічне регулювання лісокористування в ринкових умовах : монографія. Луцьк: ПВД Твердиня, 2012. 492 с.
18. Кишеньковий довідник лісового пожежного зони відчуження. Київ: НУБіП України, Регіональний Східноєвропейський центр моніторингу пожеж, 2018. 152 с.
19. Кнейслер О. А., Квасовський О. Р., Ніпіаліді О. Ю. Фінансовий менеджмент : підручник / за ред. О. А. Кнейслера. Тернопіль: Економічна думка, 2018. 487 с.
20. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 02.01.2026).
21. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 80731-X [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 02.01.2026).
22. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 02.01.2026).
23. Криницький Г. Т., Чернявський М. В. Наближене до природи лісівництво — основа сталого ведення лісового господарства в Карпатському регіоні (досвід України і Словаччини). Лісівництво і агролісомеліорація. 2015. Вип. 126. С. 52–59.
24. Лавний В. В., Мазепа В. Г., Шишканинець І. Ф., Заяць М. В. Особливості природного поновлення у букових деревостанах Українських Карпат. Наукові праці Лісівничої академії наук України, вип. 22, 2021. – С. 41–51
25. Лакида П. І., Павліщук О. П., Карпук А. І., Кравець П. В. Лісова політика: навч. посіб. – Корсунь-Шевченківський: ФОП Майдаченко І. С., 2019. – 227 с.
26. Лісівництво: підручник / Яворовський П. П., Сендонін С. Є., Левченко В. В., Токарева О. В., Пузріна Н. В. – Київ: Видавничий центр НУБіП України, 2021. – 654 с.
27. Лісовий кодекс України: Закон України від 21.01.1994 № 3852-XII [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12> (дата звернення: 02.01.2026).
28. Мазепа В. Г., Новак А. А. Регіональне лісівництво : підруч. Львів : Сполом, 2023. 182 с.
29. Мельник І. М., Якушенко Д. М. Організація лісгосподарського виробництва: навч. посіб. Київ: НУБіП України, 2012. 364 с.
30. Методичні рекомендації щодо формування собівартості продукції (робіт, послуг) у лісовому господарстві. Київ: Держлісагентство України, 2016. 98 с.
31. Миронюк В. В. Моніторинг лісових пожеж в Україні: монографія. Київ: НУБіП України, 2017. 312 с.
32. Наказ Державного комітету лісового господарства України «Про затвердження Санітарних правил в лісах України» від 27.07.1995 № 555

[Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0555-95> (дата звернення: 02.01.2026).

33. Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України «Про затвердження Правил пожежної безпеки в лісах України» від 27.12.2004 № 278 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0278-04> (дата звернення: 02.01.2026).

34. Олійник В. С. Лісові культури: навч. посіб. Львів: Афіша, 2010. 424 с.

35. Організація та управління лісогосподарським виробництвом: навч. посіб. / Цаль-Цалко Ю. С., Мороз Ю. Ю., Гайдучок Т. С. – Житомир: Євро-Волинь, 2022. – 448 с.

36. Палагеча Р. М. Економіка лісового господарства: навч. посіб. Житомир: Полісся, 2011. 280 с.

37. Правила рубок головного користування в лісах України: наказ Держкомлісгоспу України від 23.12.2009 № 364 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0122-10> (дата звернення: 02.01.2026).

38. Про затвердження Інструкції з ведення державного лісового кадастру і обліку лісів: наказ Держкомлісгоспу України від 27.12.2010 № 541 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0123-11> (дата звернення: 02.01.2026).

39. Про систему громадського здоров'я: Закон України від 06.09.2022 № 2573-IX. [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20#Text> (дата звернення: 02.01.2026).

40. Пузріна Н. В. та ін. Моніторинг шкідливих організмів лісових екосистем : навч. посіб. 2-ге вид. Київ : НУБіП України, 2025. 276 с.

41. Пузріна Н. В., Мешкова В. Л., Миронюк В. В., Бондар А. О., Токарева О. В., Бойко Г. О. Моніторинг шкідливих організмів лісових екосистем: навч. посіб. – Київ: НУБіП України, 2021. – 274 с.

42. Пшеничний О. М. Лісова екологія: навч. посіб. Харків: Майдан, 2013. 376 с.

43. Рудишин С. Д. Біологічна безпека та біозахист: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2011. 256 с.

44. Санітарні правила в лісах України: постанова Кабінету Міністрів України від 27.07.1995 № 555 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-95-п> (дата звернення: 02.01.2026).

45. Сафонов Ю. М. Економіка природокористування: навч. посіб. Київ: Либідь, 2008. 320 с.

46. Сошенський О. М., Зібцев С. В. Лісові пожежі в Україні: сучасний стан та виклики. Лісівництво і агролісомеліорація. 2021. Вип. 138. С. 3–15.

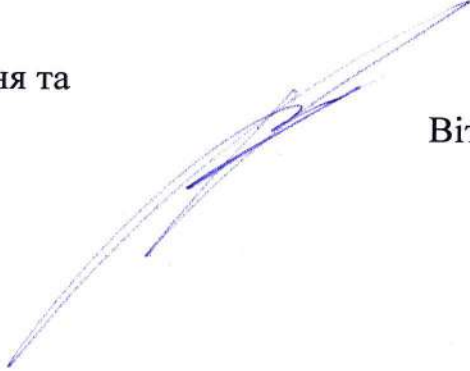
47. Стратегія екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28.02.2019 № 2697-VIII [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19> (дата звернення: 02.01.2026).

48. Сучасні технології лісового насінництва та деревного розсадництва: навч. посіб. / Маурер В. М., Савущик М. П., Пінчук А. П., Косенко Ю. І., Бобошко-Бардин І. М. – Київ: НУБіП України, 2019. – 188 с.

49. Ткачук К. Н. Охорона праці в галузі: навч. посіб. Київ: Каравела, 2015. 392 с.

50. Токарева О. В., Левченко В. В., Лакида М. О. Недревні ресурси лісу : навч. посіб. Київ : ЦП «Компринт», 2022. 447 с.

Начальник відділу навчання та
розвитку персоналу

Віталій РОМАНЕНКО